

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens III. & IV. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas
Missalis

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Die sancto Paschæ usque ad Festum Trinitatis. XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39964

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. XI. De Die Sancto Paschæ, usque ad Festum Trinitatis.

Pro die Paschæ Resurrectionis, ejusque Octava.

I. Gavant. pag. 210. col. 1. num. 1. *Celebratur semper in Dominica, ex auctoritate S. Petri, &c.* Hildemarus in suo Commentario Regulæ S. Benedicti, cit. ab Edmundo Martene in suo pariter Commentario, in Cap. 8. diætæ Regulæ, asseruit, quod Pascha antiquitus in Ecclesia quartadecima Luna celebrabatur, quocumque die occurreret, quem Ritum SS. PP. in Nicæna Synodo prohibuerunt, constituentes non solum Lunam Paschalem, & Mensē inquirere, sed etiam in die Resurrectionis Dominica observare: hæc Hildemarus, qui tamen hallucinatur (ut optimè observat Martene) in eo, quod adstruit, Luna quartadecima, quocumque accidisset die, antiquam Ecclesiam celebrasse Pascha. Nam multo ante Synodum Nicænam aliter decreverat Victor Romanus Pontifex, ut mox infra videbimus, coacto Romæ Concilio adversus Arianos, qui à communi Ecclesiæ consuetudine discesserant.

II. Gavant. eodem num. 1. *Item ex Decreto Pii, &c.* Verissimum est, quod S. Pio Pontifici I. qui anno Domini 141. Ecclesiam Christianam regendi onus suscepit, tribuitur Decretum de celebrando Paschate die Dominico; sed Epistolam Decretalem Pii, ex qua id conjicitur, veluti supposititiam, viri eruditi rejiciunt. Præterea, quavis Decretum illud à Pio editum esse, legatur in Chronico Eusebii his verbis: *Sancitum est à Pio, ut Resurrectio Dominica, die Dominico celebretur, quod à pluribus postea Pontificibus confirmatum est*; Arnaldus tamen Pontacus in notis testatur, illa verba non reperiri in MSS. Codicibus Chronici Eusebiani, ideoque censet ex eo penitus abradi debere; cum præsertim ex ipsomet Eu-

sebio supra à nobis citato perspicuum sit, morem celebrandi Pascha die Dominico ab ipsis Apostolis emanasse; Quare Josephus Scaliger in nova editione Chronici Eusebii, ex eo verba illa expunxit.

III. Gavant. eod. num. 1. *Et ex Datum Victoris, &c.* Certissimum est Victorem Pontificem Romanæ Ecclesiæ secundo habente Seculo, congregasse in Urbe Synodum, in qua sancitum est, non decima quarta Luna primi mensis, sed Dominica post Lunam decimam quartam occurrente, Pascha esse celebrandum, juxta Sanctorum Petri & Pauli traditionem, ut scribit Eusebius lib. 5. cap. 23. idque sub pœna excommunicationis, reclamantibus licet Asianis, maxime Polyerate Ephesino Episcopo. Quod prædictæ Romanæ Synodo adfuerint quatuordecim Episcopi, tradit Auctor Libelli Synodici, quos inter viri doctissimi Baronius, Binius, Labbæus numerant Theophilum Cæsariensem, quamvis id à Pagio, Tillemontio, aliisque negatur, Verum tamen est, quod idem Theophilus, fretus auctoritate Victoris Romani Pontificis, Concilium Cæsareæ in Palæstina eadem de causa coegit, cujus fragmentum extat apud Bedam de Æquinoctio vernali. Rationes, quibus permotus fuit Victor ad sancendum tale Decretum, fuere, ne communicemus cum Judæis Christi interfectoribus, celebrantibus suam Pascha semper Luna quartadecima primi Mensis, quacumque accidat die; & ut in tota Ecclesia sit una ratio Paschatis celebrandi, & pauci Orientales Judaizantes, omnibus Occidentalibus, pluribusque Orientalibus Populis, & Episcopis aliter sentientibus, se conformarent. Prædictum

dictum Decretum Victoris in Synodo Arelatensi habita Anno 314. confirmatum fuit; in Concilio Nicæno I. Occumenico, Anno 325. æquitas prædicti Decreti pariter remansit approbata, Victorisque constitutum plene confirmatum; & denique in Concilio Antiochæ Anno 341. *Can. 1.* iterum instauratum fuit. Thomassinus in *Tract. de diebus Festorum celebrat. libr. 2. cap. 15.* fuscè pertractat hanc disceptationem de Paschali die, & quomodo se gesserit Victor Romanus Pontifex, & quomodo prædicta Concilia ejusdem Decreto adhaeserint. Baillet patet *tom. 4. pag. 9. & seqq.* eruditè dissertit super eadem materia.

IV. Gavant. pag. 210. col. 1. n. 2. *Non tamen dicitur tertia Oratio, &c.*) Sicut in Festis occurrentibus post Dominicam Passionis, si occurrat Festum simplex, non debet dici tertia oratio *Ecclesia, vel pro Papa*, ut ostendimus in nostris Observationibus super *ad Tit. VII. num. 4.* & id probavimus eam ratione, tum auctoritate plurium Decretorum S. R. C. necnon aliorum Auctorum, contra sententiam Caroli Guyeti; de qua re sermonem etiam habuimus in nostris præter Observationibus *ad Tit. IX. Prima part. num. 6. & sequentibus*; nec etiam intra hanc Octavam Paschatis, occurrente Festo simplici, debet dici tertia Oratio juxta sententiam Guyeti, sed dux tantum, omisi illa, quæ præscribitur dicenda *Ecclesia, vel pro Papa*, post Orationem diei.

V. Gavant. pag. 210. col. 1. num. 3. *Sequentia Auctorem habet hactenus incognitum, &c.*) Supradictæ Sequentiæ, quæ incipit: *Vidua Paschalis*: Auctorem esse Hotgerum, Ducis Sueviæ Filium, & Abbatem S. Galli, asserit Herrera Scriptor recentior *Lib. 2. de Origine, & progressu Rituum Missæ cap. 12. relatus à Cardin. Bona de Rebus Liturgicis lib. 2. cap. 6. num. 6.* Alii verò tribuunt talem Sequentiam Hermanno Contracto Teutonico, qui fuit Astrolabii inventor, ita Belotte in *suis Observ. pag. 416.* & Possévinus in *Apparatu tom. 2.* unde verum est, quod scribit Gavantus, incertum esse talis Sequentiæ Auctorem.

VI. Sicut in quacunque Missa Votiva Sollemni pro re gravi, non debet dici *Te Missa est*, cum duplici *Alleluja*, ita in eadem Missa Votiva, si celebretur hoc tempore, non dici debet. Neque etiam dici debet in tali Missa hoc tempore celebrata *Graduale* (quamvis præfatum Graduale dicatur in Missa de hac Octava, cum sit proprius Ritus Paschalis) sed tantum duo *Alleluja, &c.* Bauldry *part. 4. cap. 12. num. 7.* Corsetus de die Sancto Paschæ *Tract. 1. part. 2. cap. 9.* Gavantus *part. 4. tit. 17. n. 12.* Halden *part. 1. tit. 21. de Festo Sancto Paschæ, ejusque Octava*, qui etiam notat, quod in dictis Missis dicenda est *Præfatio Paschalis*, nisi habeat propriam, item *Communicantes*, & *Hanc igitur, &c.* ut in Missa de die recurrente.

De Ritibus servandis ab Octava Paschæ, usque ad Festum Sanctissimæ Trinitatis.

VII. Gavant. pag. 211. col. 1. n. 6. *Dominica in Albis memini, &c.*) Dominica in Albis (hoc est prima post Pascha) est Dominica major prioræ Classis, adeoque privilegiata contra quodcumque Festum in ea occurrens, quod proinde est transferendum in diem aliam proximè non impeditam;

juxta Rubricam Generalem de *Translatione Festorum.* In Ecclesiis tamen, in quibus hodie, vel occurrit Titulus, seu Festum titolare Ecclesiæ, & ad celebrandum Festum, quod transferri debet, est hodie concursus Populi, possunt hac Dominica cantari duæ Missæ, una de die, altera de Festo, aut

N u n n z saltan

saltem feri commemoratio de Festo, de quo hodie non licet celebrare Officium, ut habetur respectivè in eadem Rubrica. Vocatur autem hæc Dominica in Albis, quia hodie, teste S. Augustino serm. 1. in Octav. Paschæ, *Neophytorum habitus commutatur*; Ubi tamen monet: *idcirco faciendum, ut candor, qui de habitu deponitur, semper in corde teneatur.*

De Feria II. post Dominicam in Albis, aliqua occurrunt dicenda, post Decreta edita Anno 1650. die 11. Febr. & 11. Martii, nimirum -- Si Festum Sanctissimæ Annunciationis B. M. V. occurrat in Feria VI. Pascheve, vel in Sabbato Sancto, transferatur unà cum præcepto audiendi Missam &c. ad Feriam II. post Dominicam in Albis, etiam quocunque alio Festo impeditam; Ita ut eadem Feria, prædicto casu eveniente, pro Sede propria, & fixa, memorato Festo Annunciationis assignata, & stabilita, intelligatur, & in illa, eoprorfus modo, & forma, præfatum Festum, quoad Officium, & Missam, celebretur, quibus propria die 25. Martii in Calendario Romano appositum celebraretur -- Quibus Decretis positis, & declaratis etiam ab Innocentio XII. die 14. Junii 1692. ut apparet in ejus Bullario, deducitur primò, quòd si Annunciationis Festum, ob Festum aliud altioris Ritus non translatum, sed in hac ipsa Feria II. occurrens, aliquando alibi sit transferendum, ut etiam aliàs diximus, non tamen propterea transfertur obligatio audiendi Missam hac die, & vacandi ab operibus servilibus.

Deducitur secundò, quòd prædicta Feria II. quia vigore dictorum Decretorum intelligitur pro Sede propria, & fixa, & in ea prorsus agendum, ut die 25. Martii; Erit idcirco genuflectendum ad *Incarnatus est* in Missa sollempni (quando cantatur dictus Versiculus) à Choro, ut præscribit Ceremoniale Episc. lib. 2. cap. 8. num. 53,

Deducitur tertio, quòd in prædicta Feria II. post Dominicam in Albis, abstinendum erit à Celebratione in Oratoriis privatis, prout abstinendum est die 25. Martii, nam Annunciatio est unus ex diebus exceptis in Decreto evulgato die 17. Novembris 1607. & dato in nostro Indice sub num. 74.

Toto tempore Paschali, in Missis tam Festivis, quam Votivis, additur in fine Introitus ante Psalmum duplex *Aleluja*, Utrum item ad finem Offertorii, & unum ad Communionem, nisi jam antecederet in illis reperiat, Tunc enim juxta Rubricas nihil aliud est addendum ibi jam positum, nisi post Epistolam verò non dicitur Graduale tempore Paschali, sed tantum dicuntur duo *Ps.* cum quatuor *Aleluja*, duo scilicet ante primum *Ps.* tertium post primum *Ps.* & quartum post secundum *Ps.* quæ omnia declarantur in Rubrica præfixa Festo Annunciationis B. M. V. & post Communionem plurimorum Martyrum tempore Paschali. Ab hac Feria II. post Octavam Paschæ, usque ad Ascensionem, post Orationem dicitur (nisi sit Festum duplex) dicitur secundo loco Oratio contra Persecutores Ecclesie, vel pro Papa, prout notatur in Rubrica Missalis Romani, post Dominicam in Albis.

VIII. Gavant. pag. 211. col. 1. n. 7. *Occurrunt in hoc tempore Paschali Litaniae Majo- res, & Minores, seu Rogationes, &c.* Quamvis Græca vox *Litania* significet omnem seriam, & ardentem precationem, ut notat Card. Bona cap. 18. *Divina Psalmista* §. 4. nihilominus usu receptum est, ut Litaniae nomen usurpetur pro certa quadam Ecclesiasticæ supplicationis specie, qua Dei misericordiam, Sanctorumque patrocinium invocamus, quorum usum etiam primis Ecclesie Seculis, in Libello primo de Litania eruditissimè comprobatur Nicolaus Serrarius tot antiquorum PP. sententiis, tot veteris Historie exemplis, & tot validis rationum momentis, ut nec ejus diligentie quidquam addi

addi possit, nec sectarii novatores tam insignis antiquitatis testimonia ulla valeant exceptione submovere, ut ait Cardin. Bona *loc. cit.*

Litania etiam interdum pro solo *Kyrie elei-
sus* usurpatur, ut constat ex Jacobi, Basilii, & Chryostomi Liturgiis.

Quoniam verò multoties solent Litaniz hujusmodi, vel aliz preces processionaliter decantari, ipsa multitudo cantantium, & procedentium, Litaniz appellatur ab Ordine Romano, & ab aliis; sic Abbas Johannes in Prato Spirituali *cap. 210.* narrat eundem Episcopi humilitatem, pertranscunte, inquit, Litaniz, id est Processione, & illa etiam Litaniz septiformis, quam D. Gregorius PP. instituit, ob ingruentem inguinariam pestilentiam, significat septenariam Processionem, quam ipse describit in Sermone, quem ad Populum Romanum habuit, & qui exhibetur *lib. 11. sui Registri epist. 2.* ubi S. Pontifex ait -- Litaniz Clericorum exeat ab Ecclesia B. Johannis Baptiste. Litaniz Virorum ab Ecclesia B. Martyris Marcelli. Litaniz Monachorum ab Ecclesia Martyrum Johannis, & Pauli. Litaniz Ancillarum Dei ab Ecclesia BB. Martyrum Cosmæ, & Damiani. Litaniz Fecundinarum conjugatarum ab Ecclesia B. primi Martyris Stephani. Litaniz Viduarum ab Ecclesia B. Martyris Vitalis. Litaniz Pauperum, & Infantium ab Ecclesia B. Martyris Cæcilie -- En igitur nomen *Litania* hic significare Processionem, & concursum Populi procedentis ad aliquam Ecclesiam. Prædictam Litaniam, quam S. Pontifex, statim ac ad Apostolicam Cathedram evectus fuit, ad iram Dei placandam, grassante lue, indixit in Basilica S. Sabina, sub die 4. Kaland. Septembris iudictione nona; Septiformis vocatur ab eodem Pontifice, quia supplicatio illa sollemnis, in septem præcipuis Urbis Ecclesiis facta est, vel potius, quia Processiones illæ ex variis personarum cœtibus compositz à septem prædictis designatis

Ecclesiis egredi debebant, & ad Ecclesiam Sanctæ Genitricis Domini, omnes convenire, ut liquet ex eodem Sermone S. Gregorii. Ex quo S. Gregorius, tantæ cladis expiandæ gratia, prædictas supplicationes publicas per septem Ecclesias universo Clero, ac Populo Romano in septem Classes dispersito, indixit, Ordo Romanus, Walafri-
dus, Micrologus, Rupertus, Honorius, Durandus, necnon recentissimi PP. Benedictini Gregorianorum operum illustratores in *Appendice ad Epistolam ejusdem Pontificis tom. 2. pag. 1284.* præfatum Pontificem asserunt institutorem fuisse Litaniarum majorum, quas die 25. Aprilis quotannis tota Occidentalis Ecclesia celebrat. Verum præfati Auctores, & alii, qui in eandem sententiam abierunt, non considerant id, quod S. Pontifex prædictus adstruit in alia Litania majori, quam pariter indixit tresdecim post Annis à prædicta septiformi jam instituta, nempe Anno 603. De hac igitur alia Litania majori instituta Anno 603. sermo habetur in *epist. 1. lib. 2. sui Registri*, ubi legitur: *Sollemnitatis annua devotionis, Filii charissimi, admonet, ut Litaniam, quæ major ab omnibus appellatur, sollicitis, ac devotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare; ex quibus verbis rectè observat Gassanvillæus in notis ad hanc Epistolam, Litaniam, quæ major appellatur à D. Gregorio, ipso valde antiquiorem fuisse, cum ibi tanquam de re jam instituta, annuam illarum Litaniarum celebritatem indicet illis verbis: Sollemnitatis annua devotionis, &c.* Hæc autem Litania non est confundenda cum illa, de qua mox supra, & quæ septiformis ab eodem Papa appellata fuit, nam ista non fuit sequentibus Annis celebrata. Secunda igitur hæc Litania, de qua nunc est Sermo, non erat septiformis, quia, non à septem Ecclesiis, sed ab unica tantum Ecclesia, nempe B. Laurentii Martyris, quæ appellatur Lucinæ, egrediebatur, & ad Basilicam S. Petri terminabatur.

N n n n 3 naba,

nabat, ut colligitur ex Concione ipsius S. Gregorii contenta in præfata Epistola, in qua hæc leguntur -- Considerare etenim nos convenit, dilectissimi, quod variis, continuisque calamitatibus, pro nostris culpis, atque offensionibus affligamur, & qualiter cælestis pietatis nobis subinde medicina subveniat. Sexta igitur Feria veniente à titulo B. Laurentii Martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes, ad B. Petrum Apostolorum Principem, Domino supplicantes, cum hymnis, & canticis spiritualibus properemus, ut ibidem sacra mysteria celebrantes, tam de antiquioribus, quam de præsentibus beneficiis pietati ejus, in quantum possumus, referre gratiam mereamur -- Ex quibus Gregorii verbis iterum patet, jam tunc Processionem hanc fuisse ordinariam; unde non ab ipso instituta fuit, sed tantummodò ab eo fuit indictum, ut talis Processio ad S. Petri Basilicam terminaret, & hinc est, quòd Eminentissimus Baronius in notis Martyrologii 25. Aprilis ait: Dicitur Litania Gregorium non simpliciter instituisse, sed tantum præscripsisse terminum dictæ Processionis ad S. Petrum. Laudati P. F. Benedictini *loc. cit.* ex eo, quòd hanc Litaniam terminari S. Pontifex jubeat ad S. Petrum, existimant, Epistolam hanc esse suppositiciam, putantes eam pugnare cum dictis in Sermone de mortalitate, in quo statim indicitur ad Ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis. Verùm si animadvertissent, Sanctum Gregorium in illis duobus locis non de una ac eadem Litania agere, eam profectò opinionem exiissent. Inter igitur primam & secundam ex dictis Litaniis, hoc intervenit discrimen, quòd prima pro ingrueente calamitate, & ad submovendam pestilentie inguinariæ flagellum, primùm indicta fuit Anno 590. & in Mense Augusti die 29. ac per triduum, ut aliqui tenent, fuit celebrata, de qua re agunt Gregorius Turenensis lib. 10. *Historie cap. 1.* Paulus Dia-

conus lib. 3. de *Festis Longobardorum cap. 1.* & Johannes Diaconus in *Vita S. Gregorii lib. 1. cap. 34. & seqq.* Secunda verò jam erat ante Gregorii ævum instituta, & jam facta anniversaria, ut patet ex illius verbis, & deinceps saltem verno tempore, & diei 25. Aprilis adhæsit addicta, ut colligitur ex Sacramentario ejusdem Gregorii à Pamelio edito, ubi talis Litania major sic adnotatur -- *VII. Kalendas Maji, id est 27. die Mensis Aprilis, Litania major ad S. Laurentium in Lucina.*

Ex hucusque dictis patet, hanc Litaniam non ideò majorem fuisse appellatam, quia D. Gregorio Magno fuit instituta, cum ex ipsomet Sancto Pontifice habeatur, quòd jam antea ab omnibus Litania major appellaretur; hoc nomen igitur sortita est hæc Litania, seu Processio, vel quia ex toto Clero, tam Seculari, quam Regulari, & ex magno Populi concursu componebatur, vel potius ob longitudinem itineris, quia, ut colligitur ex mox allegato Sacramentario Gregoriano à Pamelio edito, *septimo Kalendas Maji, id est 25. Mensis Aprilis egrediebatur hæc Processio ab Ecclesia S. Laurentii in Lucina*, ubi recitata super Populum Collecta, quæ incipit: *Mentem famulatus, &c.* procedebat ex Porta Flaminia ad Ecclesiam S. Valentini, in qua recitabatur alia Collecta, quæ incipit: *Deus, qui culpas, &c.* deinde prosequebatur suam iter usque ad Pontem Olbi, seu *Molbi*, quem Pamelius eundem esse Pontem existimat, qui olim *Molvius* dicebatur, è quo Maxentius Imperator cum toto exercitu præcipitatus, periit. Hic Pons à Latinis dicitur *Milvius*, ab Italis *Ponte Molle*, & in antiquissimo Codice Illustrissimi Passionei *Pons Molvius* appellatur; quòd cum pervenerat dicta Processio, dicebatur altera Collecta, quæ in laudato Sacramentario inscribitur *ad Pontem*, & incipit his verbis: *Parce Domine, &c.*

De supradicta Ecclesia S. Valentini, quæ in via Flaminia reperiebatur, & quæ nunc deleta est, mentio fit à Floravante Martinello in sua *Roma Sacra* pag. 405. ubi ait, Benedicimus Secundum eam adornasse, & Panvium eandem appellasse *Abbatia juxta Pontem Milvium*, in qua ejusdem S. Valentini Corpus requievit. Opinatur idem Martinellus, quòd hujus Ecclesie reliquum reperitur nunc in Vinea Fratrum S. Augustini; videri potest etiam Bosius *lib. 3. cap. 65.*

Resumendo sermonem itineris facti à prædicta Processione majori; hæc à Ponte Molvio post recitatam ibi Collectam, pergebat usque ad Crucem, ut habetur tam in Sacramentario Pamelii, quam in MS. Codice præstantissimi Passionei, post à ad S. Petrum terminabat, in cujus atrio recitabatur altera Collecta, quæ incipit: *Adesto Domine, &c.* & in Ecclesia Missa celebrabatur.

Ad suprâ memoratam Crucem pariter recitabatur Collecta, quæ incipit: *Deus, qui calpas nostras, &c.* ut liquet ex Sacramentario Pamelii. Olim Crucis Oratorium, seu Cappella reperiebatur prope Ecclesiam D. Petri; vulgatus Anastasius Bibliothecarius de hoc certis nos reddit in Symmacho. Et in Leone III. vocat Oratorium, & Monasterium Hierusalem. Et in Leone IV. vocat Oratorium, & Monasterium Hierusalem. Et in Leone IV. vocat Monasterium Venerabile Hierusalem juxta Ecclesiam B. Petri. Ista Cappella, seu Oratorium Anno 1611. sublatum fuit, novi Templi ædificandi gratia, de quo pariter mentionem facit prædictus Martinellus pag. 353.

Ex suprâ assertis liquet, quòd hujusmodi Litanie non sunt dictæ majores ob differentiam aliarum, quæ fiunt triduo ante Ascensionem, quæ minores appellari solent, nam hæc, de qua nunc loquimur, Litaniam majorem appellabatur, antequam Rogationes receptæ essent ab Ecclesia Romana, quòd sub Leone III. factum est Anno 801. quo fortiss. tempore Rogationes appellari cœperunt Litanie

minores, ut ab hisce majoribus, quæ VII. Kalendas Maji fixæ celebrantur, distinguerentur. Igitur antiquitus etiam Litanie Rogationum in Concilio Moguntino Anno 813. & in aliquibus MSS. Codicibus, majores dictæ sunt, id observante Martene de *antiqua Ecclesie disciplina cap. 27.* forsitan quia sicut istæ, de quibus nunc agimus, majores appellabantur, quia à principio majori solemnitate fuerunt institutæ, & celebratæ, videlicet majori concursu tum Ecclesiasticorum cum præsentia Pontificis, tum Secularium, ut suprâ innotuit, & majori cum apparatu; ita Litanie Rogationum, quando, & ubi fuerunt institutæ, relatè ad alias Litanias, quæ minori concursu celebrabantur, majores illæ quoque alicubi vocatæ fuerunt.

Cæterum quamvis prædictas Litanias majores aliqui, immò plures affirmant, fuisse institutas, & compositas à D. Gregorio Magno, ab aliis tamen validè, ut suprâ pariter innuimus, hæc opinio refellitur, liquidem in pluribus Conciliis, quæ præcesserunt D. Gregorio, ut videre est, ad Suarez *lib. 3. de Oratione vocali cap. 9. n. 26.* fit mentio harum Litaniarum, idque confirmat præfatus Auctor etiam Augustini, Basilii, & aliorum D. Gregorio antiquiorum auctoritate. Huic opinioni adhæret etiam noster Quarti in suo doctissimo libro de *Processione Litaniarum majorum in die S. Marci 25. Aprilis.* Quamvis itaque idem Sanctissimus Gregorius eas indixerit, & celebrari præceperit solemniori Ritu præ cæteris, non tamen præfatas Litanias ipse composuit, sed potius secundum aliquos auxit, & ampliavit. De hac autem Processione, seu Litaniam majore, utpote antiquissima, & valde celebri, luculenter scripserunt Durandus in *Ration. lib. 6. cap. 102.* Stephanus Durandi de *Ritib. Ecclesie lib. 1. cap. 37.* Alcuinus *cap. 33.* Serrarius supracit. Jacobus Eveillon, & alii ab eodem relati.

Super-

Superest hoc loco, quod multo tempore antequam talis dies 25. Aprilis D. Marco Evangelistæ sacra esset, eidem diei Litaniz majores affixæ fuerunt, ut patet ex Frontonis Kalendario Romano nongentis annis vetustiore, in quo habetur quidem prædicta die annotatum *Litania major*, sed nulla habetur mentio de Divi Marci Festivitate. Hujus Litaniz majoris sermo etiam habetur in Concilio Cloveshoviz II. Anno 747. *Can. 16.* & dies ejus dicitur esse VII. Kalendas Majas. Rursum in Sacramentario Gregoriano antiquissimo, quod ad Serenissimam Suecorum Reginam pertinebat, & à Ven. Card. Thomasio fuit revisum, & collatum cum Sacramentario à Pamelio edito, quamvis die 25. Aprilis habeatur prædicta inscriptio VII. Kalendas Maji, idest 25. Mensis Aprilis, *Litania major ad S. Laurentium in Lucina, &c.* nihilominus nulla habetur Missa, neque mentio de S. Marco Evangelista. Ita etiam in antiquo Sacramentario Gregoriano, quod custoditur in Bibliotheca Vaticana sub num. 1275. prædicta die 25. Aprilis prænotatur quidem *Litania ad S. Laurentium in Lucina, &c.* sed eadem die desideratur Missa, & mentio S. Marci Evangelistæ. E contra verò in Sacramentario à Menardo edito habetur VII. Kalendas Maji *Missa*, & inscribitur *Natalis S. Marci Evangelistæ*, nulla habet mentione Litaniarum. Quæ tamen Missa fuit adjecta vetustiori Sacramentario Gregoriano; nam illud à Menardo editum, non est purus, putisque Codex Gregorianus, cum supponatur exaratus octavo Seculo. In aliis vero Codicibus MSS. ab eodem Menardo allatis pag. 150. nimirum Rodradi, Rheimensii, & Ratoldi, nulla habetur pariter Missa de S. Marco, quemadmodum neque Rogationes ante Ascensionem Domini. Prædictis omnibus consonant etiam, quæ tradit Baillet tom. 1. pag. mibi 331. ubi agens de origine cultus D. Marco præfati ab Ecclesia Occidentali, adstruit, ante finem septimi Seculi nullum extare vestigium in Ri-

tualibus, in Kalendariis, in Sacramentariis, de festivitate S. Marci ab Ecclesia Occidentali, præsertim Romæ celebrata, & si in aliqua Ecclesia particulari recolatur talis celebritas, hæc affixa videbatur diei 23. Septembris, ut colligitur ex antiquis Martyrologiis, quæ sub nomine S. Hieronymi circumferuntur, & ex antiquis Kalendariis Romanis ad usum Ecclesiarum Gallicarum confectis, postquam Carolus Magnus Romanum Ritum accepit.

In antiquo tamen Kalendario Corbejense apud Martene in Thefauro Anecdotorum tom. 3. pag. 1597. *Litania major*, sive passio S. Marci appellatur dies 25. Aprilis, & in Chronico Mindensi apud Meibani. tom. 1. pag. 572. Albertus Episcopus in nocte S. Marci Evangelistæ obiisse dicitur, (quod est in versibus sepulchralibus) quando *pi major canitur Litania.*

IX. Gavant. pag. 211. col. 2. n. 9. *Stimulatur Processio Litaniarum, &c.* Decretum allegatum à Gavanto hic, datur in nostro Indice sub num. 18. & idem omnino reperitur etiam præscriptum in Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 32. & tunc in his Missis de S. Marco nulla fit commemoratio Litaniarum. Rursum si hoc accidat infra Octavam Paschæ, ita ut ratione Tituli Ecclesiæ sit cantanda Missa S. Marci, non est dicendum: *Hæc Missa est*, cum duplici *Alleluja*, ut notat Billus lib. L. num. 113. §. 5.

X. Gavant. pag. 211. col. 2. num. 10. *Si occurrant, &c.* Si occurrat Festum in Dominica Resurrectionis Domini, ut contingit, quando Litera Dominicalis est C. Epacta autem XXV. vel XXIV. ut accidit Anno 1734. tunc, juxta Rubricam Missalis Festo Divi Marci præfixam, & inhærendo S. C. Decreto à Gavanto supra citat, & dato in nostro Indice sub num. 221. Processio, ac Litaniz majores, unquam Missa Processionis, seu Rogationum, transferuntur in Feriam III. Paschæ sequentem

quentem ob congruentias à Gavanto tom. 2. lib. 6. cap. 16. n. 1. observatas. Festum autem S. Marci tunc non transfertur, nisi quoad Officium celebrandum, post Octavam Pasche; si verò supradictum Festum S. Marci non in ipsa Dominica Paschatis, sed in alia quacunque die infra ejus Octavam occurrat, semper die illa sit Processio, & sub ea dicitur Missa de Rogationibus, cum Præfatione Paschali, ut supra; dicitur quoque Communicantes, & ita etiam *Hanc igitur*, Pasche proprium. In fine dictæ Missæ Litaniarum, dicitur *Benedicamus Domino*, cui, ut supra, non additur *Aleluja*, quia duplex illud *Aleluja*, est proprius Ritus Missæ Paschalis, & summæ lætitiæ. In ea Missa secunda Oratio *Concede*, tertia *Ecclesia*, vel *pro Papa*. Halden supra. Rursus in eadem Missa Rogationum, seu Litaniarum, occurrente Fes. S. Marci infra Octavam Paschatis, non est dicendum *Credo*, prout declaravit S. R. C. die 5. Julii 1698. in una *Collen*, ad 17. dubium, quod Decretum datur in nostro Indice sub n. 530. Ex quo Decreto sequitur, quod neque dicendum sit *symbolum* in dicta Missa Rogationum, si prædictum Festum S. Marci occurrat in qualibet Dominica; nam si non potest dici *Credo* in eadem Missa Rogationum ratione Octavæ Paschatis, neque poterit dici ratione Dominicæ, quia ista Missa habetur ut pura Missa Ferialis, sicuti habetur Missa Feris Quadragesimalis, quæ occurrit in die Festivitatis SS. Annunciationis; neque hoc pugnare videtur cum dispositione, quæ habetur in Rubrica Missalis num. 11. ubi præscribitur; *Symbolum dicendum esse in omnibus Fes. in Dominicis, & infra Octavam celebrantur, in quibus ratione Dominicæ, & Octava dici debet*, nam ibi Rubrica loquitur de Missis Festivis, quæ dicuntur in Dominicis, vel infra Octavas, quæ habent *Credo*, non autem de Missis Ferialibus, quales sunt hujusmodi Missæ Rogationum, & Processionum; unde & in Calendario Romano de Anno

Gavant. Rubr. Miss.

1728. non esse dicendum *Credo* in tali Missa, & in tali occurrentia, adnotatum fuit juxta Decret. 25. Sept. 1688. in nostro Indice sub num. 490. Igitur non est admittenda opinio Halden part. 2. tit. 4. §. si Festum S. Marci, ubi cum Auctore Directorii Viennensis ad Annum 1694. tenet, quod quando Festum S. Marci, ac Litanæ majores incidunt in Dominicam, inherendo prædictæ Rubricæ generali, tenet inquam, quod propter Dominicam dici debet *Credo*. Cætera servantur, prout declarat Gavant. hoc tit. n. 10.

XI. Gavant. pag. 211. col. 2. n. 11. *Litanæ minores, id est Rogationes, &c.* Rogationes triduanæ, quæ fiunt tribus diebus præcedentibus Festum Ascensionis Domini, *Gravis ignota sunt*, inquit Gretserus in *Cod. in lib. 3. cap. 9. nec ulla habent jejunia inter Pascha, & Pentecosten*; secus verò apud Latinos, ubi receptæ sunt illæ per celebres, quas Mamertus Episcopus Viennensis instituit in Gallis, temporibus Valentiniani III. Imperatoris Anno circiter 452. ut scribit Ado Episcopus pariter Viennensis in Chron. quæ & Rogationes appellatæ sunt; e jus præ institutionis occasionem describit in quodam sermone Alcuinus Avitus eisdem Ecclesiæ Antistes, & successor Hefychii, quem præcessit S. Mamertus. Extat etiam de iisdem Epistola Sidonii Apollinaris ad eundem S. Mamertum, alia ad Aprum, in quarum ultima: *erant*, inquit, *quidem prius (quod salva Fidei pace dictum sit) vaga, repentes, infrequentesque, utque sic dixerim, osci abunde supplicationes, quæ sæpe interpellantur prandio: um obiculus hebetabantur, &c.* In his autem, quas supraf. tus Summus Sacerdos & protulit pariter, & contulit, jejunatur, oratur, psallitur, stetur, &c. ex quibus Sidonii Apollinaris verbis deducit Baronius, S. Mamertum Episcopum non tam instituisse, quàm restituisse, & in meliorem formam reduxisse Sacras Rogationes, contra mentem Alcuini, Amalarii, Walafri, Micrologi, Ruperti, & aliorum, qui præ-

O o o o

fatum

fatam Viennensium Antistitem hujus triduanæ Processionis primum Auctorem agnoscunt, inter quos recensentur etiam Aimoinus *lib. 1. De Gestis Francorum*, & Barcardus *lib. 13. cap. 8. ex Concilio Aurelianensi*, qui, ut refert Menardus in *notis & observationibus in Sacramentarium S. Gregorii Papa pag. 153.* & alii veteres, constanter asserunt, harum triduanarum Rogationum ante Ascensionem Domini Auctorem fuisse S. Mamertum, non verò instauratorem, ut nonnullis recentioribus placet, inter quos præter Baronium, numerandi etiam sunt Brouven in *notis ad Venantium Fortunatum lib. 7.* & Franciscus Maria de Aste in *suis eruditissimis notis ad Martyrologium Romanum sub die 11. Maji*, ubi ad illa verba: *Vienna S. Mamerti Episcopi, qui ob imminentem statem sollemnes ante Ascensionem Domini triduanas Litaniæ in ea Urbe instituit* præfatus Adnotator ait; tò instituit videtur instituit mutandum. Supralaudatus verò Menardus firmiter adhæret veterum Auctorum sententiæ, per motus illis verbis, quæ allegati Sidonii Apollinaris *epist. 14. lib. 7* habentur, nimirum: *quidquid illud est, quod otio, vel negotio vacas, in Urbe tamen (nisi fallimur) Rogationum contemplatione revocabere, quarum nobis sollemnitatem primus Mamertus pariter, & Pontifex, reverentissimo exemplo, utilissimo experimento, invenit, instituit, invexit*, quibus verbis, concludit Menardus, nihil clarius dici potest; cui suæ assertioni minimè obesse asserit alia supra allegata verba ejusdem Sidonii, nimirum quippe prius vaga, tepentes, infrequentesque, &c. quia etsi ante S. Mamertum fuerint prædictæ Rogationes, aut Litaniæ, ut vocant, erant tamen vagæ, id est non statæ, nec certo die stabiles, seu indictæ, quas deinde ob varias calamitates, descriptas à SS. Avito, & Gregorio Turonensi in *Historia Francorum lib. 2. cap. 34.* & aliis, prædicte ante Ascensionem Domini celebrandas instituit S. Mamertus. Rursus sententiæ Menardi,

& aliorum veterum Auctorum, nihil pariter officit textus S. Patris Augustini *serm. 173.* ut notat Gavantus, quia etiam verbum in illo contentis refragatur omnino cit. Menardus, qui ait -- non valet, quòd dicitur, S. Augustinum meminisse hujusmodi Rogationum, quia cit. Sermo Augustino attributus, non reperitur inter ejus Sermones, nec ejus hylum redolet; sed est S. Casarei Arelatensis, habeturque inter ejus Sermones -- & equidem in nova editione Parisiensis S. Augustini, talis Sermo reperitur in *Appendice tom. 5.* adeoque eidem S. Patri attribuitur, & tribuitur mox laudato S. Casarei Arelatensi Episcopo, & asseritur sub *num. 173.* Imò tantum abest, D. Augustinum Litaniarum, seu Rogationum prædictarum mentionem fecisse, ut potius Rogationes Mamerti S. Augustini doctrinæ adversarij videantur. Hoc autem liquet ex ejusdem S. Patris *epist. ad Januarium*, in qua abundè, & disertè agit de vacatione à jejunio, quæ contingit inter Pascha, & Pentecosten, vacationemque dierum illorum quinquaginta enucleatius explicat, quam triduanum illud à Mamerto indictum jejunium, intra illos dies quinquaginta, præterius labefactaret: en verba S. Augustini: *Qui dies quinquagesimus habet aliud Sacramentum, quod septies septem quadraginta novem fiat, & cum reditur ad initium, quod est octavus, qui est primus dies, quinquaginta complentur post Domini Resurrectionem, jam in figura non laboris, sed quietis, propter quod & jejunia relaxantur, & stantes oramus, quod est signum Resurrectionis; quare Amalarius Fortunatus in *Lectione S. Augustini apprimè versatus lib. 1. de offic. Ecclesiast. cap. 37.* præclare dicit -- Sequitur una varietas inter Octavas Paschæ, & Vigiliis Pentecostes, hoc est jejunium triduanum in Vigilia Ascensionis Domini; minor, quomodò inolevit consuetudo prædictis jejunij in nostra Ecclesia, quæ tamen non tenetur per omnes Orientales Ecclesias: cum SS. Patres, quos memoravimus, Am-*

brofius, Hieronymus, & Augustinus, dicant relaxanda jejunia tempore Pentecostes, nec non etiam Ven. Presbyter Beda. Hæc Amal.

Ex quibus omnibus firmum profectò remanet, præfatarum Rogationum seu Litaniarum triduanarum ante Ascensionem S. Mamertum, seu Mamercum, ut alii vocant, recognoscere institutorem, tum quia ferventiores sunt aliis Litanis, quæ ante ipsum celebrabantur, tum quia in illis Mamertianis Litanis jejunabatur, orabatur, & plangebatur, tum quia istæ Mamertianæ Rogationes, non vagæ, sed statim his tribus diebus Ascensionem antecedentibus affixæ fuerunt. De his Rogationibus agit S. Cæsareus Arelatensis *Homilia 33.* easque Gregorius Turonensis vocat *orandi modum*, Sidonius verò Apollinaris eas appellat *supplicationes*, & S. Germanus Parisiensis eas vocat ubique *Litanias*. Quamvis verò S. Avitus Viennensis, S. Cæsareus Arelatensis dicerent, Avo suo Rogationes scè ubique Terrarum fuisse receptas, videlicet circa finem quinti Seculi, intelligendum tamen sunt de Galliarum tantum Ecclesiis, & finitimarum Provinciarum. Et equidem Concilium I. Aurelianense, allegatum à Gavanto *suprà*, Anno 511. *Can. 26.* Rogationes expressè decrevit servandas esse cum jejunio: *Rogationes, idest Litanias, ante Ascensionem Domini, ab omnibus Ecclesiis placuit celebrari cum triduo jejunio.* Concilium verò Taronenfe II. Anno 567. celebratum *Can. 17.* à Pascha ad Pentecosten prædicia permittit Monachis, exceptis Rogationibus, Romæ autem hujusmodi Rogationes ante Pontificatum Leonis III. minime receptæ fuerunt; in libro enim de Vitis Pontificum Romanorum, qui nomine Luitprandi Diaconi circumfertur, & Auctorem Monachum Germanum habuisse creditur *cap. 98.* Leo III. dicitur constituisse, ut tres dies ante Dominicam Ascensionem Litaniz celebrarentur. Id etiam de tali Pontifice testatur Anastasius in ejus Vita, & post

eum Ordericus Vitalis *lib. 2.* Historiæ Ecclesiasticæ, & recentissimè Franciscus Pagi in Vita præfati Pontificis. Ex quo autem ab Ecclesia Romana, multo tempore post Litanias die 25. Aprilis celebrari solitas, istæ Rogationes receptæ fuere, hinc factum est, quòd cum illæ jam Litaniz majores appellarentur, etiam Avo Gregoriano, istæ Mamertianæ, in comparatione illarum, minores statim appellatæ fuerint, & adhuc hoc nomine in Missali Romano vocentur. Cæteram etiam istæ suo tempore, & in Gallia, ut adnotavimus *suprà*, agentes de prædicta Litania pro die 25. Aprilis instituta, majores utique dicebantur, nimirum relatè ad alias Litanias, seu Processiones, quæ minus sollempniter in Ecclesiis Gallicanis probabilitèr aliis Anni diebus celebrabantur. In Hispania autem tardius etiam, quàm Romæ, Rogationum supplicationes receptas fuisse, facile colligi potest, à Martene de Disciplina Ecclesiastica *cap. 26. num. 2.* ex Isidori *libris de Divinis Officiis*, in quibus nulla sit earum mentio; atque hinc forsitan Belothus eas asserit non celebrari nisi in Gallia Cisalpina; verùm prætereundum non est, quòd Concilium Gerundense habitum Anno 517. commendat eas in Hispania, sed assignat hujusmodi Rogationibus Feriam V. VI. & Sabbatum post Pentecosten.

Tres prædicti Rogationum dies in Gallia primitus etiam Festivi fuere, ut liquet ex Concilio I. Aurelianensi, & ex Capitularibus Caroli Magni, nec non ex *cap. Pronunciandum*, quòd Burchardus, Ivo Carnotensis, & Gratianus perperam adscribunt Concilio Lugdunensi, quòd est incognitum, ut asserit Grancolas *Commentar. Histor. in Breviar. Roman. lib. 2. cap. 74.* Inhibitiones autem abstinendi hoc triduo ab operibus servilibus, postmodum fuere restrictæ tantum ad Processiones, & Officium, quibus completis, permillum fuit precationi & abstinentiæ manuum operi conjunge-

jungere, potius quam otio, & voluptatibus operam dare.

Rursus in Rogationibus jejuniem pariter à prima earum institutione, ut innuimus, præscriptum fuit, idque confirmatum etiam à Concilio Aureliensi I. & Turonensi II. supra allegatis; sed etiam hoc jejunii præceptum in Gallia redactum est tantum ad abstinentiã à carnibus, quæ Disci, lina adhuc ibidem viget. Romæ autem prædicti dies, & nunquam fuere Festivi, & nunquam in eisdem imposta fuit lex jejnandi, neque lex abstinendi à carnibus.

Ritus, qui observandi sunt in hujusmodi Litanis recitandis, & etiam in aliis Majoribus die 25. Aprilis, describuntur à Nobis in nostris Additionibus, & Observationibus ad Commentarium Gavanti in Rubricas Breviarii Romani, quæ ad dictas Litanis spectabunt, tanquam partes Divini Officii.

XII. Gavant. pag. 212. col. 1. num. 12. *Missæ Processionum tres habet Orationes, &c.*) FERIA II. Rogationum est FERIA major, unde licet non excludat Festum novem Lctionum in ea occurrens, etiam translatum, fieri tamen commemoratio debet de ea FERIA in Laudibus, ac Missa, ante commemorationem Festi simplicis, si etiam de eo facienda sit Commemoratio, attamen post Commemorationem de die infra OCTAVAM, si aliqua tunc occurrat. Rursus in Missa ultimum ejus Ferie legitur Evangelium, in quocunque Festo, etiam primæ Classis, in ea occurrente.

In Ecclesiis verò Cathedralibus, & Collegiatis, occurrente in hac FERIA aliquo Festo duplici, vel semiduplici, dicuntur duæ Missæ Conventuales, una post Tertiam, de Festo sine Commemoratione Ferie; altera post Nonam, vel completa Processione Litaniarum, de II. FERIA Rogationum sine Commemoratione illius Festi. In prima dicitur Gloria cum Credo, vel sine, pro qualitate Festi, aut dici; In posteriore

autem, nec Gloria dicitur, nec Credo; In utraque autem dicitur Præfatio Paschalis (nisi fortè Festiva habeat aliam sibi propriam) & in fine utriusque Evangelium S. Johannis. Color ad priorem Missam adhibetur Festo conveniens, posterior verò Missa dicitur in Paramentis violaceis. Si autem in hoc triduo Festum non occurrat, Altarium Minorum Paramenta erunt Officio conformia, nempe coloris albi; Altaris autem Majoris post Horas Canonicas, & Celebrantium in quocunque Altari de Feria occurrenti, conformia erunt Missæ Rogationum, Congregationes, Religiones, & Nationes, seu Ecclesiæ, quibus à Sede Apostolica indultum est, ut semel vel pluries singulis hebdomadis, aut Mensibus, dicant Officium, & Missam v. gr. de Sanctissimo Sacramento, aut certo aliquo Sancto, diebus nullo Festo novem Lctionum impeditis, non possunt uti hoc suo privilegio in FERIA II. Rogationum, quantumvis nullum in eam incidat Festum duplex, vel semiduplex. Id autem constat ex Decreto S. R. C. edito 20. Martii 1706. quod datur in nostro Indice Decretorum spectantium ad Rubricas Breviarii.

XIII. Gavant. pag. 212. col. 1. n. 13. *In FERIA III. Rogationum, &c.*) Si in hac FERIA III. Rogationum occurrat Festum solummodo simplex, tunc fit Officium de eo sine Commemoratione de FERIA currente, sed tantum de Cruce, & tempore Paschali; at verò Missa dici tunc potest, vel de Festo cum Commemoratione Rogationum, vel de Rogationibus cum Commemoratione Festi, ut dicitur in Rubrica propria, & cum tertia Oratione *Concede*. Paramenta Altarium Minorum, in tali occurrentia Festi simplicis cum hac FERIA Rogationum, erunt quoad colorem conformia Officio, at verò Altaris Majoris (saltem sub Missa Sollemni, seu Conventuali) erunt coloris violacei; Celebrantium verò ad quocunque Altare conformia erunt Missæ, quam celebrant, adeo-

adeoque violacei coloris, si dicatur Missa de Rogationibus, secus autem, si dicatur Missa de Sancto. Notat hic Bauldry, in hujusmodi Festi simplicis occurrentia cum Feria III. Rogationum, in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, esse dicendas duas Missas Conventuales, unam de Sancto, alteram de Rogationibus. Verum S. R. C. declaravit, in tali casu non esse cantandam, nisi unam Missam Conventualem de Feria, ut liquet ex Decreto ab ipsa emanato sub die 5. Julii 1698. in *Colen.* & dato in nostro Indice sub num. 521. Unica igitur Missa Conventualis in tali occurrentia est cantanda, nimirum Missa Processionalis, seu Litaniarum &c. cum Commemoratione de Festo simplici, & tertia Oratione *Concede*; si denique in hac Feria III. Rogationum nullum omnino occurrat Festum (hoc est, nec tritium, nec novem Lectionum) neque etiam dies Octava alicujus Festi, nec dies infra aliquam Octavam, tunc Officium dicitur de ea, & Missa pariter dicitur de Rogationibus sine *Gloria*, & *Credo*, ac sine Commemoratione hodierni Officii ferialis, quod est peculiare in hac die. Unde secunda Oratio tunc non est de Feria occurrente (habente in Officio Orationem Dominicam precedentis) sed erit *Concede*: 3. verò *Ecclesie*, vel *pro Papa*; ut ait Gavantus hoc num. 13. licet (ut ibidem notat) Rubrica Missalis hic in modo loquendi sit obscurior, dum dicit: *Feria III. Rogationum, si Festum non occurrat, dicatur Missa de Rogationibus sine Gloria in Excelsis, licet in Officio dictum sit Te Deum, & Oratio Dominica*, quæ ultima verba non sunt referenda, ut notat Halden *part. 1. tit. 27. pag. mibi 153.* ad verba medietate præcedentia, quasi sensus sit, dicatur Missa de Rogationibus, & in ea Oratio Dominica, sed ad verba immediate antecedentia: licet &c. ita ut sensus sit, dicatur Missa de Rogationibus sine *Gloria in Excelsis* (licet in Officio dictum sit: *Te Deum Laudamus*) eaque cum suis Ora-

tionibus, licet item in Officio non sit dicta Oratio hujus Missæ, sed dicta sit Oratio Dominicæ præcedentis.

XIV. Gavant, pag. 212. col. 2. v. 14. In *Vigilia Ascensionis, &c.*) Feria IV. in Rogationibus occurrit Vigilia (sine jejuniis) Ascensionis Domini. Si hac die occurrat Festum primæ Classis, v. g. Titularis Ecclesiæ, vel Patroni Principalis loci, tunc nec in Officio, nec in Missa fit aliquid de hac Vigilia; ex quo autem in Missis, etiam privatis, nulla in hoc casu debeat fieri Commemoratio de Vigilia, hinc Biffus *Lit. V. num. 54.* deducit, quod in eo casu cantari solum debeat Missa de Festo Patroni post Tertiam, & alia de Rogationibus post Nonam, ommissa alia de Vigilia, de qua etiam in Missis privatis, juxta Bauldry sententiam *part. 4. cap. 13. num. 1.* & juxta Halden *part. 1. tit. 27. pag. 154.* nulla fit Commemoratio, uti neque de Festo simplici si quod forte occurrat, de dicto Festo primæ Classis. Si autem occurrat Festum novem Lectionum (seu duplex, seu semiduplex) aut alicubi hodie dies Octava alicujus Festi, vel dies infra Octavam, tunc Officium fit de eo, cum nona Lectione de Homilia Vigiliæ, ejusque Commemoratione ad Laudes. Missæ quoque privatae, si hodie occurrat Festum novem Lectionum, aut dies Octava alicujus Festi, dicuntur de Festo, aut de die Octava in hac Vigilia occurrente, cum Commemoratione primæ Vigiliæ, deinde Festi simplicis (si quod occurrat) ac demum etiam Rogationum, quæ in Officio nullam habent Commemorationem, sed tantum in Missa diei, in qua *Gloria*, & *Præfatio Paschalis* (nisi propriam habeat Festum illud occurrens) ac ultimum Evangelium de Vigilia. At verò in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, si hodie occurrat Festum novem Lectionum (quod non sit primæ Classis) aut dies Octava, dicuntur in hac Vigilia tres Missæ: I. de Festo post Tertiam, cum colore tali Festo conven-

O o o o 3

nienti;

nientis; II. de Vigilia post Sextam, in Paramentis coloris albi; III. de Rogationibus post Nonam, in Paramentis violacei coloris; & in qualibet illarum (cum exceptione tamen mox subjungenda) Oratio secunda est *Concede, 3. Ecclesia, vel pro Papa*, Præfatio Paschalis, ac in fine cujusque Missæ Evangelium S. Johannis. Gavant. *hoc n. 14. & tit. 15. huj. 4. part. n. 9.* ubi observat, Missam hujus Vigiliæ ideò dici post Sextam, quia est Vigilia, in qua non jejunatur. At verò, si hac, aut alia Feria Rogationum occurrat alicubi dies tantum aliqua infra Octavam, tunc Officium quidem fit de illa infra Octavam, Missa autem (excepta Missa Litaniarum, seu illa quæ dicitur in Paramentis violacei coloris in Statione, seu termino Processionis Rogationum) in Ecclesiis quoque Cathedralibus, ac Collegiatis, dicitur de Vigilia Ascensionis cum Commemoratione Octavæ, & tertia Oratio *Concede*, atque ad eam perinde adhibetur color albus; nequaquam autem tunc etiam in hujusmodi Ecclesiis dicenda insuper est alia Missa Conventualis de Octava, quia Missalis Rubrica Generalis III. id tantum statuit de die Octavæ, non autem de die infra Octavam, quando Officium fit de Octava, ut S. R. C. declaravit apud Arnaud, *trad. 1. part. 1. tit. 3. num. 1. & rationem dat Gavantus in citatam Rubricam.* Hæc omnia consonant cum his, quæ diximus in nostris Additionibus *ad tit. 3. part. 1. num. 2. & n. 4.*

Si denique Feria IV. Rogationum, & in Vigilia Ascensionis occurrat solum Festum aliquod simplex, tunc de eo nihil aliud fit, nisi Commemoratio in Laudibus, ac in Missa. Tandem hæc Feria IV. Rogationum, seu in Vigilia Ascensionis, in suprâ memorati diei infra Octavam, aut Festi simplicis cum Festo semiduplici concurrentia, in Missis privatis de Festo secunda Oratio erit de die infra Octavam, tertia de Vigilia, quarta de Festo simplici, & ultima de Rogationibus, quia, ut notat Gavantus,

Festum simplex præcedit Feriam III. & IV. Rogationum, quæ tales, etiam in Missa, quarum neutra in Officio aliquam habet, juxta eundem, Commemorationem. In Missa autem Conventuali de Festo, secunda Oratio tunc erit de die infra Octavam, tertia seu ultima de Festo simplici, si tale simul occurrat; Si verò tantum vel dies infra Octavam, vel tantum Festum simplex occurrat, tunc tertia Oratio erit *Concede*, juxta Rubricam generalem VII. Missalis, & Gavant. *ibidem lit. h.*

XV. Gavant. pag. 212. col. 2. n. 15. In *Ascensione Domini, &c.* Festum Ascensionis Domini recensendum est inter eas Solemnitates, quæ ab Apostolis institutæ fuerunt, ut docet S. Augustinus *Epist. 14. nova editionis*; Hujus Festi mentionem faciunt pariter Constitutiones Apostolicæ *lib. 5. cap. 18.* Verùm ista Festivitas non habebatur antiquitus inter illas sollempniores, quæ ubique uniformi Ritu recolantur, quales erant Nativitas Domini, Pascha, & Pentecostes, de quibus Concilium Agathense anno 516. *Can. 63.* & Concilium Aurelianense anno 511. *Can. 25.* sed inter minis præcipuas, & secundi Ordinis, in qua Classe numerabantur, Epiphania, Ascensio, & Festum S. Johannis Baptistæ. Alia spectantia ad eruditionem hujus Festi, nec non ad Ritus antiquos, qui in eo observantur, tradit Edmundus Martene *de Antiqua Eccles. Discipl. cap. 28.* Grancolas *Comment. Hist. in Brev. Rom. lib. 2. cap. 75.* Baillet *tom. 4. pag. mibi 103. & seqq.*

XVI. Gavant. pag. 212. col. 2. num. 17. *Vigilia Pentecostes, &c.* In Vigilia Pentecostes urgere præceptum servandi jejunium, certissimum est apud omnes; solum dubitatur de antiquitate, & origine talis jejunii; nam liquet ex Tertulliano *de Corona Militis cap. 3.* Sancto Hieronymo *Epist. ad Lucinum*, S. Augustino *Epist. ad Casulanum*, quòd antiquitus non jejunabatur per integros quinquaginta dies post Pascha. Sed post.

postquam in Gallia mos invaluit jejunandi in Rogationibus, istius quoque Vigilæ jejunium servatum fuit. Id tradit etiam S. Ambrosius, cujus tamen textus à Gavanto supra, tanquam non genuinus reputatur. Ordo Romanus ab Hicorpio editus, ait, quod in hoc pe. vigilio Pentecostes jejunatur sicut in Paschate, & sit Officium sicuti in Sabbato Sancto: *Sabbato in Vigiliis Pentecostes omnes jejunium faciunt, & omne Divinum Officium, vel Ordinem, tam Lectiones, quam Baptismum, sicuti in Sabbato Sancto Vigiliarum Pasche.* Glaber verò lib. 3. cap. 3. ait, quod anno circiter mille, habita sunt Concilia in Gallia, & in Italia, in quibus libera jejunandi, vel non jejunandi facultas data est ab Ascensione, usque ad Pentecostes, excepta hujus Festi Vigilia, in qua jejunium præscribatur: *excepto Sabbato Pentecostes; Capitularia Caroli Magni lib. 6. cap. 190. jejunium hac die præscribunt his verbis: Adnuncient Presbyteri eodem modo, sicut vesperscente Sabbato Sanctum Pascha celebratur, & ipsum diem Pentecostes similiter celeberrimum habeant, ut Sabbato Pasche, & jejunium, & Missam, & Baptismum, &c. S. Bonifacius Moguntinus præcipit pariter in suis Statutis Statut. 34. ut Sabbato Pentecostes, sicut Sabbato S. Pasche, omnes jejunent, & ad Ecclesiam hora Nona conveniant. In Sacramentario pariter Gelasiano à Thomafo edito, in Vigilia de Pentecoste Duplex habetur Missa, in quarum secunda expressa sit mentio de jejunio, quæ quidem Missa forsitan post Nonam dicebatur, ut ipse Thomafius in suis notis ad Capitulare Evangeliorum pag. 173. animadvertit; altera verò Missa ibi assignata cum suo particulari Evangelio dicebatur fortè in Vigiliis noctis post Baptismum, ad quem refertur. Denique in Sacramentario Leonino recentissimè evulgato à clarissimo Viro Josepho Blanchino, Congregationis Oratorii in Urbe Presbytero, inter Orationes, quæ habentur pridie Penteco-*

tes, una sic habet: *Supplices tuam Domine Clementiam deprecamur, ut qui pravenis semper mala merita nostra miserendo, tibi placita fieri piis affectibus, & jejuniiis salubribus excipiendo. Per, &c.* in qua Oratione tò Fieri vertit Blanchinus in v. *Faciat.* In subsequenti Oratione pariter habentur verba indicantia ciborum parsimoniam; quæ quidem Orationes pariter leguntur in Missali Anglicano ætatem septimi Seculi redolente, & à celeberrimo Scultingio in sua Ecclesiast. Biblioth. evulgato; unde rationabiliter inferre possumus, ævo Gelasiano, & Leonino fuisse præscriptum jejunium in prædicta Pentecostes Vigilia. Ex quibus omnibus mirari subit Paschalis Quæfnelit oscitantiam, qui *dissert. 6. de jejunio Sabbati in Ecclesia Romana audent asserere, ante Seculum duodecesimum, jejunium Vigilæ Pentecostes, non fuisse in Ecclesia servatum.*

XVII. Gavant pag. 213. col. 1. num. 19. *Qui & in privatis Missis hujus diei, &c.)* Missæ privatæ (omissis Prophetiis, earumque Orationibus, ac Litaniis) dicto demore Psalmo *Judica*, ac facta Confessione, absolute incipiuntur ab Introitu Missæ hodiernæ, (*Cum sanctificatus fuero*) qui extat in fine hodiernæ Missæ; dicitur in ea *Gloria, sine Credo*; Oratio unica (diversa ab Oratione Officii) ut ibi, sine commemoratione Festi simplicis, si quod hodie occurrat, tam in Missis privatis, quam in Missa sollempni, ut infra notatur, etiam de eo facta sit commemoratio in Laudibus, & Vesperis hesternis, atque etiam dicta sit de eo nona Lectio in Officio. Rubrica gener. Missalis tit. 7. num. 1. Neque dicitur in Missa hujus Vigilæ Oratio indicta ab Episcopo; reliqua verò ut in Missali.

Ad Missam cantatam Chorus non genuflectit ad Orationem. Ab hac die, & per totam sequentem hebdomadam, non dicuntur Missæ Privatæ, nec de *Requiem*; sed permittitur sollempnis præsentæ Cadaveræ, post primum triduum hujus sollempnitatis.

XVIII.

XVIII. Gavant. pag. 219. col. 2. n. 22. *Pentecostes, de qua S. Clemens, &c.*) De Historia hujus celeberrimæ Festivitatæ, eruditè discurret suo more Baillet tom. 4 pag. mihi 126. & seqq. videri etiam possunt Martene loc. supracit. nempe cap. 28. in quo pariter agit de Festo, & Octava Pentecostes; necnon Grancoias lib. pariter supracit. cap. 77. ubi notat, quòd Prosa, quæ dicitur ad Missam hujus diei, est noviter introducta. *Veni Sancte Spiritus, &c.* noviter Romæ introducta est, licet antiquissima sit quatuor Profarum, quæ novissimis temporibus conservatæ sunt, nempe: *Victimæ Paschali, &c.* in Paschate; *Lauda Sion, &c.* in Festo Corporis Christi; & *Dies ira, &c.* in Officio Defunctorum. Sunt qui putant hanc Prosam: *Veni Sancte, &c.* adscribendam esse Roberto Gallie Regi, qui XI. regnabat Seculo; alii eam tribuunt Hermanno Contracto Germanie Monacho, qui obiit Anno 1054. sed probabilius est, prædictam Sequentiam ab Innocentio III. fuisse compositam, & ab eodem Missali insertam, cum in eius operibus reperitur.

XIX. Gavant. pag. 214. col. 1. num. 25. *Non dicatur, Flehamus genus, &c.*) Ad Missam, quæ dicitur in his quatuor Temporibus, sicuti non dicitur *Flehamus genus, &c.* ratione scilicet temporis adhuc Paschalis; ita nec Chorus genuflectit ad Orationes. Si occurrat Festum simplex, tunc de eo fit commemoratio etiam in Missa, sed juxta Gavanti sententiam est omitenda tertia Oratio Ecclesiæ, vel pro Papa, ut etiam rationibus & Decretis S. R. C. datis ad tit. 7. sub n. 4. in nostris Additionibus ostensum est.

Si infra hanc Octavam post primum ejus

triduum dicenda sit Missa Votiva sollempnis pro re gravi, & dicatur de Spiritu Sancto, dicenda est ea, quæ competit diei occurrenti, & non alia. Arnaldus Epit. Gavanti nov. 1. §. 1. tit. 4. in fine, & idem part. 4. tit. 16. n. 2. monet. Si aliqua infra hanc Octavam die (post primum ejus triduum) cantanda sit Missa de Festo S. Tularis transferendo (ut in Rubrica gener. 6. Missalis) aut Missa Votiva sollempnis pro re gravi, dicenda est illa, quæ temporis Paschali convenit, eò quòd hoc tempus terminatur tantum Sabbato ante Trinitatem post Nonam; ita etiam Halden part. 1. tit. 29. de Dom. & Fest. Pent. §. Missa hat, & seqq. Feriis. Notandum præterea occurrit, quòd si prælaudatum Festum, quod transfertur, occurreret in die aliqua temporum Pentecostes, tunc ambæ dictæ Missæ cantari debent post Nonam, priùs tamen illa de tempore; secunda verò de Festo translato; & non obstat, quòd ante secundam Missam non præcedat aliqua Hora Canonica, sicut regulariter præcedere debet immediate ante Missam Conventualem, vel aliam Missam cantatam, ex Decreto Urbani II. Hic enim est usus unicus, & privilegiatus ob concitium Populi. Bissus lit. T. n. 73. §. 12. Idem dicendum, si cantanda esset in dictis temporibus supradicta Missa Votiva sollempnis pro re gravi.

Si Feriæ VI. horum quatuor Temporum dicenda sit ex mandato Superioris in Missa Oratio: *Deus refugium, &c.* correspondens huic Postcommunioni, mutanda est cum Postcommunioni Orationis proximæ sequentis pro quacunque tribulatione, ne coincidat cum Postcommunioni hodiernæ Missæ Feriæ VI. quatuor Temporum Pentecostes. Halden sup. §. Fer. VI.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. XII. De Festo Trinitatis, Corporis Christi, & Domin. post Pentecosten.

I. Gavant. pag. 214. col. 1. n. 1. *Festum SS. Trinitatis, &c.*) Quamvis Festus Trinitatis dies paucis ab hinc Seculis in Ecclesiam

introductus fuerit, nihilominus si rem ipsam attentè consideremus, cæteris Festis vetustate antecellit, propterea quòd in Dominicis omni-